

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 394 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayeva X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
<i>Xuseynova Abira Amanovna</i>	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
<i>Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna</i>	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
<i>Abdurasulova Gulrux Habibullayevna</i>	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinoz Elyorjon qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
<i>Asatova Dildora Aslamovna</i>	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
<i>Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna</i>	
Insuldan keyingi nutqni tiklashda logopedik reabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
<i>Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna</i>	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
<i>Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi</i>	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
<i>Mirxalilova Nargiza Akbarovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
<i>Mitaliboyeva Dildora</i>	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
<i>Nartayeva Shahoza Yulchibayevna</i>	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
<i>Normatova Nilufar Komilovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
<i>Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya</i>	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model.....	83
<i>Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi</i>	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
<i>Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
<i>Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna</i>	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
<i>Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
<i>Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
<i>Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
<i>Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo</i>	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования.....	124
Урзова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе “школа–махалла” в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи.....	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati.....	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir.....	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi.....	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi.....	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish.....	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari.....	175
Masharipova Dilfuza Muxammatjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi.....	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida 198 O'ktam Nosirov
	Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi..... 204 Rustamova Shoxista Omonjonovna
	Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari..... 208 Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li
	Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari 212 Sa'dullayeva Rushana
	Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish 215 Saidova Dilbar Erkinovna
	Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari..... 218 Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi
	Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish 223 Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi
	Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi 226 Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi
	Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari..... 229 Yaqubova Shoira Tog'aymuratovna
	Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari..... 233 Yarmatov Raxmboy Baxramovich
	Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish 239 Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi
	Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык 242 Марупова Дилфуза Давроновна
	Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari 247 F. R. Xosilova
	Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish 251 Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi
	Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi..... 256 Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi
	Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi 259 Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi
	Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari..... 262 Aliyeva Zuxra Tursunboyevna
	Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni.. 265 Aripov Shokirjon Olimovich
	Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari..... 268 Avliyoqulova Nasiba Choriyevna
	Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari..... 272 Baratov Baxtiyorjon Qodirovich
	Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli..... 275 Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi 278 Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi
	Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari 284 Ismailova Nilufar Isroildjanovna
	Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages..... 289 Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna
	Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari..... 292 Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi
	Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish 296 Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
<i>Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna</i>	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
<i>Madaminova Gulzira Gulamkadirovna</i>	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
<i>Maqsudova Nodira Alijonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
<i>Muxiddinova Dilfuza Sherdor qizi</i>	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
<i>N. Q. Olimova</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
<i>Narzullayeva Sevara Omonovna</i>	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
<i>Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
<i>Oloqulova Farzona Umedillayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi.....	332
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	335
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
<i>Sultonova Zarina Uchqun qizi</i>	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonalashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida.....	343
<i>To'xtasinova Farida Davlatali qizi</i>	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
<i>Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna</i>	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
<i>Umarova Nigora Alisherovna</i>	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
<i>Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna</i>	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
<i>Xidirova Maftuna Ithom qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
<i>Xo'shboqova Farida Komiljon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
<i>Xusanova Gulruxsor To'lqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
<i>Zokirova Sohibaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi</i>	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
<i>Албеков Шокир Адилбекович</i>	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
<i>Сатымова Светлана Сатымовна</i>	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
<i>Ташева Дилором Салимовна</i>	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
<i>Тоджибоева Наргиза Джумабоевна</i>	

INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING XORIJIY PEDAGOGIK AMALIYOTDAGI MODELLARI

Sultonova Zarina Uchqun qizi
Buxoro davlat pedagogika instituti
Pedagogik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada xorijiy mamlakatlarda inklyuziv ta'lim tizimining turli ko'rinishlari, imkoniyati cheklangan bolalarning ko'p bosqichli maxsus ta'lim turlari, umumiy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish xususiyatlari va integrativ ta'lim g'oyalari yoritilgan. Shuningdek, xorijiy davlatlar ta'lim siyosati, segregatsiya, meynstriming va integrativ ta'lim kabi yondashuvlarning mazmuni ilmiy asosda tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, segregatsiya, meynstriming, integrativ ta'lim, UNESCO, BMT, korreksiya, reabilitatsiya.

Abstract: This article provides an overview of various models of inclusive education abroad, including multi-level types of special education for children with disabilities, the organization of educational processes in general education institutions, and the core ideas of integrative education. It also analyzes the educational policies of foreign countries and examines approaches such as segregation, mainstreaming and integrative education.

Key words: Inclusive education, segregation, mainstreaming, integrative education, UNESCO, UN, correction, rehabilitation.

Аннотация: В статье представлены сведения о различных моделях инклюзивного образования за рубежом, многоуровневых видах специального обучения детей с ограниченными возможностями, особенностях организации учебного процесса в общеобразовательных учреждениях, а также раскрываются идеи интегративного образования. Кроме того, анализируются образовательная политика зарубежных стран и такие подходы, как сегрегация, мейнстриминг и интегративное обучение.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, сегрегация, мейнстриминг, интегративное образование, ЮНЕСКО, ООН, коррекция, реабилитация.

KIRISH

Imkoniyati cheklangan bolalarni umumiy ta'lim muassasalari ta'lim jarayonlariga tadbiiq etish pedagogik amaliyotning asosi – o'zgaruvchan ta'lim modellarning paydo bo'lishiga olib kelgan integrativ ta'lim g'oyalari hisoblanadi.

Umumiy ta'lim muassasalari tizimida imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim jarayoniga joriy etilishi ushbu toifadagi bolalarni o'qitishning turli texnologiyalarini ishlab chiqishga olib keldi.

Xorijiy davlatlarning ta'lim siyosati – segregatsiya, meynstriming, integrativ ta'lim va inklyuziv ta'lim deb nom olgan imkoniyati cheklangan bolalarni tarbiyalash va o'qitishning muayyan yondashuvlarini ajratib ko'rsatadi.

“Segregatsiya” – nogiron bolalarni maktab-internatlar va psixiatriya shifoxonalari bo'limlari kabi ixtisoslashtirilgan muassasalarda o'qitishdir. U yoki bu sabablarga ko'ra o'quv fanlarini o'zlashtira olmaydigan bolalar ularga qo'yilgan tashxis asosida ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalariga o'tkazilishi mumkin. Segregatsiya – imkoniyati cheklangan toifadagi bolalarni izolyatsiya qilishning bir turi. Ko'pgina mamlakatlarda, shu jumladan Rossiyada, bugungi kunda yosh bolalar uchun segregatsion ta'lim mavjud bo'lib, unda bolalar internat tipidagi maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim olishadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Inklyuziv ta'limning nazariy asoslari O'zbekiston va xorijiy ilmiy maktablarda keng o'rganilgan bo'lib, mazkur sohada Muminova, Shomaxmudova va Axmedova tomonidan yaratilgan “Inklyuziv ta'lim” qo'llanmasida inklyuziyaning mazmuni, pedagogik tamoyillari hamda maxsus ehtiyojli bolalarni umumta'lim muhitiga integratsi-

yalash mexanizmlari ilmiy asoslab berilgan. Ushbu manbada xorijiy modellar, jumladan integrativ, meynstriming va inkluziv yondashuvlarning pedagogik afzalliklari ham solishtiriladi. Qo'ldoshevning maxsus ta'lim bo'yicha tadqiqotlarida esa inkluziv ta'limning huquqiy asoslari, tashkiliy mexanizmlari va o'qituvchilarning kompetensiya talablari keng yoritilgan.

Nogironligi bo'lgan bolalar bilan ishlashda psixologik–pedagogik yondashuvlarni o'rgangan Qosimova hamda O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligining "Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha milliy strategiya" hujjati xorijiy tajribalarni milliy tizimga moslashtirish yo'nalishlarini belgilaydi. Bu hujjatlar inkluziv ta'limda sifat nazoratini takomillashtirish, o'qituvchi tayyorlash tizimini modernizatsiya qilish, shuningdek, ta'lim muassasalarida moslashuvchan infratuzilma yaratish masalalariga e'tibor qaratadi.

Xorijiy adabiyotlar ichida Shomova va Davydovning inkluziv ta'lim bo'yicha ilmiy ishlari integratsiyalashgan va inkluziv modellar o'rtasidagi farqlarni, pedagogik jarayonni tashkil etish omillarini hamda turli mamlakatlarning tajriba asosida shakllangan amaliy mexanizmlarini tahlil qiladi. Shuningdek, Usmanova, Azamkulovna va Maxkamovnalarning tadqiqotlarida inkluziv ta'limda kadrlar tayyorlash, mutaxassislarni qayta tayyorlash va pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining dolzarbligi ilmiy asoslangan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi ushbu mavzu bo'yicha xorijiy mamlakatlarda qo'llanilayotgan inkluziv ta'lim modellarini taqqoslash va ularning pedagogik amaliyotdagi samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo'lib, ma'lumotlar asosan ilmiy maqolalar, normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro tashkilotlar – UNESCO va BMTning inkluziv ta'lim bo'yicha hisobotlari hamda O'zbekiston va xorijiy pedagog olimlarning tadqiqotlaridan olingan. Olingan ma'lumotlar mazmuniy–tahliliy yondashuv asosida qayta ishlanib, turli davlatlarning modellari o'rtasidagi umumiylik va farqli jihatlar aniqlangan, shuningdek, integrativ va inkluziv yondashuvlarning qo'llanish mexanizmlari solishtirildi. Natijalar tizimli tahlil orqali umumlashtirilib, samarador omillar ajratib ko'rsatildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turli mamlakatlar o'zlarining ko'p bosqichli maxsus ta'lim tizimlariga ega. Masalan, Gollandiyada imkoniyati cheklangan bolalar yoshlariga munosib jismoniy va aqliy rivojlanishni olishadi. 3 yoshga to'lgach esa, bu bolalarni ta'lim olishlari uchun maxsus muassasaga jo'natishadi.

U yerda ularga ta'lim bilan birga terapevtik–reabilitatsion yordam ham ko'rsatiladi. Gollandiyadagi segregatsion ta'limning asosiy tamoyili – imkoniyati cheklangan bolani sog'lom tengdoshlari bilan birga ta'lim olishidir.

Daniyada ham kechayu-kunduz bolalar istiqomat qiladigan maktabgacha muassasalar mavjud bo'lib, u yerda ta'lim bilan bir qatorda rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalarga korreksion va reabilitatsion yordam ko'rsatiladi.

"Meynstriming" – bu maktabgacha ta'lim muassasasidagi imkoniyati cheklangan bolalarni turli xil tadbirlarda, bayramlarda sog'lom tengdoshlari bilan muloqot qilishda qisman tatbiq etishni nazarda tutadi. Bunday yondashuv ta'limiy maqsadlardan ko'ra ko'proq imkoniyati cheklangan bolalarda ijtimoiy aloqalarni oshirishga xizmat qiladi. Shvetsiya va Norvegiya maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maxsus tashkil etilgan guruhlar bo'lib, turli toifadagi bolalar uchun bayram, tadbir va o'yinlarda ishtirok etish imkoniyatini beradi.

Meynstriming kichik yoshdagi bola tarbiyasi va rivojlanishining eng yaxshi vositasi bo'lib, bolalarda ijtimoiy rivojlanish, o'ziga bo'lgan ishonch hamda tolerant munosabatning shakllanishiga xizmat qiladi. Ammo bolalar o'rtasidagi bunday munosabatlar bir tadbir yoki bayram doirasida qisqa muddatli bo'lganligi tufayli bolalarning rivojlanishi va tarbiyasi uchun yetarli hisoblanmaydi, rasmiy va vaqtinchalik xarakterga ega bo'ladi.

"Integrativ ta'lim" klassik maxsus ta'lim tizimidan ajralib chiqqan birinchi ta'lim turi bo'lib, har bir insonning o'ziga xos farqlari va imkoniyatlarini hisobga oladi. Ta'limning bu turi imkoniyati cheklangan bolalarni umumiy ta'lim muassasalarida ta'lim va tarbiyalanishlarini nazarda tutadi. Integratsiya g'oyasi normallashtirish konsepsiyasiga asoslanadi.

Bu konsepsiya birinchi marotaba o'tgan asrning o'rtalarida skandinaviyalik olim N. E. Benk-Mikkelsen tomonidan taklif etilgan. Konsepsiyaning asosiy qoidasi – imkoniyati cheklanganlarning ijtimoiy hayot sharoitlarini yaxshilashga qaratilgan. Bu qoida shuni anglatadiki, imkoniyati cheklangan bolaning asosiy ehtiyojlari – uning rivojlanishini rag'batlantiruvchi mehr-muhabbatga ehtiyoj hamda atrof-muhitni qabul qilishdir. Ushbu qoidaning yana bir muhim jihati shuki, bolalarda rivojlanish buzilishining og'irligidan qat'i nazar ta'lim olish imkoniyatining mavjudligidir.

Avstriyada imkoniyati cheklangan bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotida sog'lom bolalar bilan bir guruhda ta'lim olishlari mumkin. Bunda davlat organlari tashxis asosida ta'lim-tarbiya jarayonini nazorat qiluvchi javobgar mutaxassisni tayinlaydi. Ba'zi hollarda bolaning o'z yoshi guruhidagi rivojlanish darajasiga mos kelishiga qarab bola bolalar bog'chasidan chiqarib yuborilishi ham mumkin.

Shvetsiyada maxsus ta'lim tashkilotlari mavjud bo'lib, ularda maxsus integrativ yo'nalishdagi guruhlar faoliyat yuritadi.

Buyuk Britaniya integrativ modeli bu turdagi ta'limning eng yorqin namunasi hisoblanadi. Pedagoglar imkoniyati cheklangan bolalar bilan 9 oylikdan boshlab, aniq tashxis qo'yish maqsadida emas, balki mavjud potensial imkoniyatlarini rivojlantirish maqsadida mashg'ulotlarni boshlashadi. Keyinchalik bola umumta'lim tashkilotiga yo'naltiriladi va u yerda individual tuzilgan dastur asosida ta'lim-tarbiya berish uchun pedagog-tyutorlarga birlashtiriladi.

Yuqorida aytib o'tilgan mamlakatlar integrativ ta'limini tahlil qilish natijasida aniqlandiki, bunday turdagi ta'lim-tarbiya tizimidagi tashkilotlarda imkoniyati cheklangan bolalarni o'qitishda majmuaviy qonun-qoidalar mavjud. Imkoniyati cheklangan bolalar maxsus pedagoglar nazorati ostida teng imkoniyatlar asosida sog'lom bolalar qatorida ta'lim jarayoniga tatbiq etiladi yoki umumiy ta'lim guruhlarida sog'lom tengdoshlari bilan birga tahsil oladigan maxsus guruhlar tashkil etiladi.

Integrativ ta'lim 1980-yillarda Yevropa va Qo'shma Shtatlarda ta'lim reformasi yo'lida paydo bo'lib, imkoniyati cheklangan va jismoniy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan insonlarning kundalik hayotdagi imkoniyatlarini sezilarli oshishiga xizmat qildi. Maxsus ta'lim bosqichma-bosqich umumiy ta'lim reformasida ishtirok etishni boshladi. O'sha paytda nogiron bolalarni tarbiyalashda erishilgan yutuqlar e'tibordan chetda qolganiga qaramay, ushbu toifadagi bolalarga nisbatan ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar masalasi ko'tarildi. Shunday qilib, inklyuziya umumiy ta'lim reformasi hisobida o'z chegaralarini kengaytirishi natijasida maxsus ta'lim tizimida katta o'zgarishlarga sabab bo'ldi.

Senegal davlatining Dakar shahrida bo'lib o'tgan YUNESKOning Xalqaro ta'lim forumi inklyuziv ta'limning eng universal – "barcha bolalar uchun istisnosiz ta'lim olishdan teng foydalanishni nazarda tutuvchi, ularning ijtimoiylashuvi va butun jamiyat hayotida to'liq ishtirok etishiga yordam beradigan yaxlit hodisa" – ta'rifini bergan.

Germaniyada inklyuziv ta'limni tashkil etishning birinchi tajribasi o'tgan asrning 70-yillariga to'g'ri keladi va asosan maktabgacha ta'lim muammolariga taalluqlidir. 1984–1987-yillarga kelib, Davlat pedagogika institutida imkoniyati cheklangan bolalar uchun "Nogiron bolalarga umumiy yordam" modeli shakllantirildi. Ushbu pedagogik tadqiqotning maqsadi – bolalar bog'chalarida nogiron bolalarning integratsiyalashuvini rivojlantirish tamoyillarini amalga oshirish uchun kontseptsiya va o'zgaruvchan modelni ishlab chiqish hamda uning samaradorligini baholash edi. Ushbu model keyinchalik takomillashtirildi va hozirda Bavariyada inklyuziv erta bolalik ta'limi uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Ushbu muassasalar ishida ko'plab mezonlar hisobga olingan: alohida shartlar mavjudligi (guruh hajmi, ishtirokchilar, ularning munosabatlari), professor-o'qituvchilarning malakasi belgilangan vazifalarga mos kelishi, tibbiy yordam ko'rsatilishi, pedagogik jarayonning tashkil etilishi, bolalar va o'qituvchilarning ota-onalar bilan o'zaro aloqada bo'lishi, ijtimoiy va maishiy ko'nikmalarni shakllantirish bo'yicha ishlarning yo'lga qo'yilishi va h.k.

Keyinchalik, 2009-yilda BM Tning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi bitimini ratifikatsiya qilish bilan Germaniya asosiy qonunlarning qiyinchiliklariga duch keldi. Turli shtatlarda ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari uchun yagona qonunchilik bazasi mavjud bo'lmaganligi sababli inklyuziv ta'limning amalga oshirilish darajasi farq qiladi. Masalan, Saksoniya va Saarlandda qonun muayyan shartlar ostida korreksion muassasalarda ta'lim olishni tavsiya qiladi, ammo Gamburddan tashqari shtatlarda inklyuziv ta'limga faqat ma'lum shartlar bajarilgandagina ruxsat beriladi. Inklyuziv ta'limni tashkil etish borasida yagona to'xtam mavjud bo'lmasa-da, ta'lim sohasida bunday yondashuvga ehtiyoj yuqori bo'lgan.

Inklyuziv ta'limni tashkil etish modellari boshqa Yevropa mamlakatlarida ham o'z qo'llanilishini topgan bo'lib, ularning amalga oshirilish xususiyatlari, avvalo, har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va ta'lim an'analari bog'liq.

Buyuk Britaniya pedagoglari R. Bond va Ye. Kastagneralar nogiron bolalarni umumiy ta'lim tizimiga kiritish samaradorligi ma'lum texnologiyalardan foydalanish va o'qituvchining yordamiga bog'liqligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, imkoniyati cheklangan bolalarni nafaqat o'qituvchilar tomonidan tyutorlik yordami, balki normal rivojlanayotgan tengdoshlari ham qo'llab-quvvatlashi juda muhimdir. Ushbu model "Guruhdagi tyutorlik" (CWPT – Class-Wide Peer Tutoring) yoki "o'zaro yoshdagi tyutorlik" deb nomlanadi.

Janubiy koreyalik o'qituvchilar inklyuziv ta'limni tashkil etishning turli strategiyalari bo'yicha Amerika tadqiqotlariga asoslanib, muayyan shartlar bajarilgan taqdirda muvaffaqiyatli bo'ladigan quyidagi qo'shma ta'lim imkoniyatlarini taklif qiladilar:

- nogiron bolalarga o'quv jarayonida hamroh bo'ladigan maxsus tayyorlangan o'qituvchini tayinlash;
- nogiron bolalar turli ta'lim fanlarini o'zlashtirish jarayonida bir o'qituvchidan boshqasiga o'tadigan individual o'quv maydonini tashkil etish;

- guruh mashg'ulotlari, bunda o'qituvchi rivojlanish buzilishlarining mavjudligi yoki yo'qligi asosida har bir bolalar guruhi bilan ish strategiyasini belgilaydi;
- bir o'qituvchiga kamroq nogiron bolali guruhlarda o'qitish imkoniyatini o'z ichiga olgan intensiv ta'lim;
- guruhli o'qitish, individual darslarni olib boradigan o'qituvchi boshqa o'qituvchilar bilan almashganda.

Shvetsiya, Gretsiya va Fransiya ta'lim tashkilotlarida imkoniyati cheklangan bolalar vaqtinchalik pedagogik faoliyat asosida ta'limga jalb etiladi. Ushbu mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida imkoniyati cheklangan bolalar bilan faoliyat olib boruvchi pedagoglarni qo'llab-quvvatlovchi yuqori malakali mutaxassislar jamoasi ko'zda tutilgan.

Daniya, Gretsiya, Irlandiya va Belgiyada inklyuziv ta'lim uchun maxsus tashkilot mavjud emas. Ta'lim muassasalari nogiron bolalarni qisman pedagogik o'zaro ta'sirga ega bo'lgan maxsus guruhlariga integratsiyalashuvini tashkil qiladi. Biroq, bu mamlakatlarda inklyuziv ta'limni amalga oshirish uchun alohida sharoitlar mavjud emas.

Shuni ta'kidlash joizki, ilgari inklyuziv ta'lim integratsiya asosida ko'rib chiqilgan bo'lsa, bugungi kunga kelib, imkoniyati cheklangan bolani shunchaki sog'lom bolalar bilan bir maktabgacha ta'lim tashkiloti yoki maktabga birlashtirish emas. Inklyuziyani tashkil etishning shakli – inklyuziv ta'limni joriy etish vazifalarini muvaffaqiyatli hal etadigan sharoitlarni yaratish va integratsiyalashdan iborat. "Integratsiya" va "inklyuziya" tushunchalari sinonim sifatida qo'llanishi mumkin bo'lsa-da, amaliyotda ular mazmun jihatidan farqlanadi. Inklyuziv ta'limda barcha uchun teng imkoniyatli sharoit yaratish talab etiladi.

Yuqoridagi ma'lumotlarni taqqoslagan holda quyidagicha xulosaga kelish mumkin: integratsiyalashgan ta'lim odatdagi maktabgacha ta'lim tashkiloti sharoitida rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar va ularning normal rivojlanayotgan tengdoshlarining birgalikda mavjudligini nazarda tutadi. Inklyuziv ta'lim esa umumiy ta'lim muhitida ta'lim jarayonini tizimli ravishda amalga oshirishni, ta'lim jarayoni ishtirokchilarining ehtiyojlarini hisobga olishni, bolalarning muvaffaqiyatli moslashishi uchun atrof-muhitni to'liq jihozlashni hamda alohida ehtiyojli bolaning tegishli sharoitlarda moslashishini ta'minlashni o'z ichiga oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorijiy mamlakatlarda inklyuziv tajribani qo'llash imkoniyatlarini o'rganar ekanmiz, bu boradagi eng rivojlangan davlatlar Kanada, Buyuk Britaniya, Ispaniya va Italiya ekanligini ta'kidlash mumkin. Buyuk Britaniyada 1981-yilda nogiron bolalarni umumiy maktablarda o'qitish to'g'risida qonun qabul qilindi va inklyuziv ta'lim ta'lim dasturining bir qismiga aylandi. Inklyuziv ta'limni ta'minlovchi Britaniya bolalar bog'chalari va maktablari ommaviy ta'lim muassasalaridan bolalarni tarbiyalash va o'qitish uchun zarur jihozlar bilan yetarli shart-sharoitlar yaratishi bilan farq qiladi; turli nogiron bolalar bilan ishlash uchun o'qituvchilar va mutaxassislar tayyorlanadi, mutaxassis va pedagoglar maxsus tayyorgarlikdan o'tishadi, imkoniyati cheklangan bolalar uchun maxsus tayyorlangan yordamchilar ajratiladi.

Inklyuziv ta'limni ta'minlovchi Britaniya bolalar bog'chalari va maktablari ommaviy ta'lim muassasalarida bolalarni tarbiyalash va o'qitish uchun zarur jihozlar bilan shart-sharoitlarni yaratishi bilan farq qiladi; turli nogiron bolalar bilan ishlash uchun o'qituvchilar va mutaxassislar tayyorlanadi, individual dasturlar ishlab chiqilmoqda. Zaxira markazlari bilan hamkorlik ishlari amalga oshirilmoqda. Bu muassasalarning vazifalari pedagoglarni o'qitish va qayta tayyorlash, o'z vaqtida maslahatlar berish hamda yordam ko'rsatishdan iborat.

Foydaniilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. L. R. Muminova, R. Sh. Shomaxmudova, Z. M. Axmedova. Inklyuziv ta'lim o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2019.
2. Qo'ldoshev Q. Maxsus ta'lim: inklyuziv ta'limning asoslari. 2020.
3. Yangi O'zbekistonda pedagogik ta'lim innovatsion klasterni rivojlantirish istiqbollari. Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Chirchiq, 2022.
4. Qosimova M. S. Nogironligi bo'lgan bolalar ta'limida inklyuziv yondashuv. 2019.
5. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha milliy strategiya. 2019.
6. Usmanovna Q. F., Azamkulovna P. D., Maxkamovna M. D. (2022). Inklyuziv ta'limda kadrlar masalasi. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali.
7. Шамова Т. И., Давыдов В. В. (2019). Современные подходы к инклюзивному образованию.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.